

Etika ve zdravotnictví

1. setkání

PhDr. Denisa Denglerová, Ph.D.

denisa.denglerova@med.muni.cz

Ústav lékařské psychologie a psychosomatiky

ORGANIZAČNÍ INFO

- teoretické přednášky
- případové studie
- diskuze a otázky
- ukončení kolokvium na základě splněné docházky a závěrečné rozpravy
  - účast je povinná (100% docházka)
  - aktivita v průběhu výuky

ZDROJE KE STUDIU

- J. Kuře, R. Veselská a kolektiv: Kapitoly z lékařské etiky

https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/lekarska_etika/web/index.html

- M. O. Vácha, R. Königová a M. Mauer (2012). *Základy moderní lékařské etiky*. Praha: Portál.
- Jiří Šimek (2015). *Lékařská etika*. Praha: Grada
- Radek Ptáček, Petr Bartůněk a kol. (2014). *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. Praha: Grada.
- Albert R. Jonsen, Mark Siegler, William J. Winslade (2019). *Klinická etika*. Praha: Triton

PŘÍRODNÍ VĚDY x FILOZOFIE x ETIKA

Přírodní vědy

Zkoumají přírodní jevy, získává empirické poznatky o světě prostřednictvím pozorování, experimentů a analýzy.

Co je technicky možné?
Jak funguje lidské tělo?
Jak můžeme vyléčit nemoc?

Filozofie

Zabývá se hlubokými otázkami o smyslu, hodnotách a poznání. Poskytuje rámec pro kritické uvažování o světě a našem místě v něm.

Co je pravda? Jak můžeme poznat realitu? Co znamená dobré a správné?

Bioetika (mezioborová oblast)

Aplikuje etické principy na problémy vznikající v oblasti biologie a medicíny. Řeší morální dilemata, která přináší technologický a vědecký pokrok v medicíně.

Etika (součást filozofie)

Zkoumá morální hodnoty a principy, které řídí naše jednání, včetně otázky, co je správné a co špatné.

Jak bychom měli jednat? Co je spravedlnost? Jak vyvážit práva jedince a společnosti?

Smíme zasahovat do lidského genomu? Je správné použít technologii, která umožní geneticky upravovat člověka? Jak vyvážit přínosy medicínského pokroku a ochranu lidské důstojnosti?

PROČ JE ZDRAVOTNICKÁ ETIKA NEZBYTNÁ?

PROTOŽE...

...poskytuje morální kompas. Zdravotníci, kteří rozumějí etice, budou schopni činit informovaná, eticky odpovědná rozhodnutí, která nepoškozují pacienty ani společnost.

...chrání lidskou důstojnost. Etické myšlení umožňuje zdravotníkům zajistit, že každý pacient bude ošetřen s respektem k jeho právům a autonomii, i v kontextu moderních technologií.

...je základem spravedlnosti. Bez znalosti zdravotnické etiky by mohlo dojít k nespravedlivému rozdělování zdrojů a technologií, což by vedlo k nerovnostem ve zdravotnictví.

...pomáhá orientovat se v komplexních situacích. Technologický pokrok přináší nové možnosti, ale také nové výzvy. Etika vám umožní balancovat mezi tím, co je technicky možné, a co je morálně správné.

PROČ JE ZDRAVOTNICKÁ ETIKA DŮLEŽITÁ?

TECHNOLOGICKÝ POKROK = MORÁLNÍ DILEMA

- Pokročilé technologie jako bionika, genetické inženýrství, klonování či asistovaná reprodukce neustále **rozšiřují možnosti lékařské vědy**, ale zároveň otevírají **etické otázky**, na které tradiční medicína nemusí mít odpověď. Lékaři a zdravotníci se dnes a v budoucnosti budou stále častěji setkávat s **morálními dilematy**, která vyplývají z toho, co je technicky možné, ale ne vždy morálně přijatelné.

!!! Znalost lékařské etiky je klíčem k tomu, jak se **rozhodnout správně**, i když technologie umožňuje udělat více, než co je eticky žádoucí.

PROČ JE ZDRAVOTNICKÁ ETIKA DŮLEŽITÁ?

LÉKAŘI A ZDRAVOTNÍCI = NOSITELÉ ZDPOVĚDNOSTI ZA OCHRANU LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI

- Zdravotníci nejen **aplikují medicínské technologie**, ale také se budou podílet na **ochraně práv pacientů** a zachování lidské důstojnosti. Etika je základem, který jim pomůže rozhodovat se, jaké technologie a léčby jsou vhodné nejen z medicínského, ale i z morálního hlediska.

!!! Bez znalosti etiky hrozí, že se zdravotníci mohou stát **pouhými technickými experty**, kteří slepě aplikují technologie bez ohledu na morální následky pro pacienty a společnost.

AUTONOMIE PACIENTA A ETICKÉ ROZHODOVÁNÍ

AUTONOMIE PACIENTA = PRÁVO PACIENTA ROZHODOVAT O VLASTNÍ LÉČBĚ

- Jde o jeden z hlavních pilířů lékařské etiky.
- Lékaři i zdravotníci budou muset **umět respektovat rozhodnutí pacientů** a zároveň je správně **informovat o etických a lékařských důsledcích** jejich rozhodnutí.

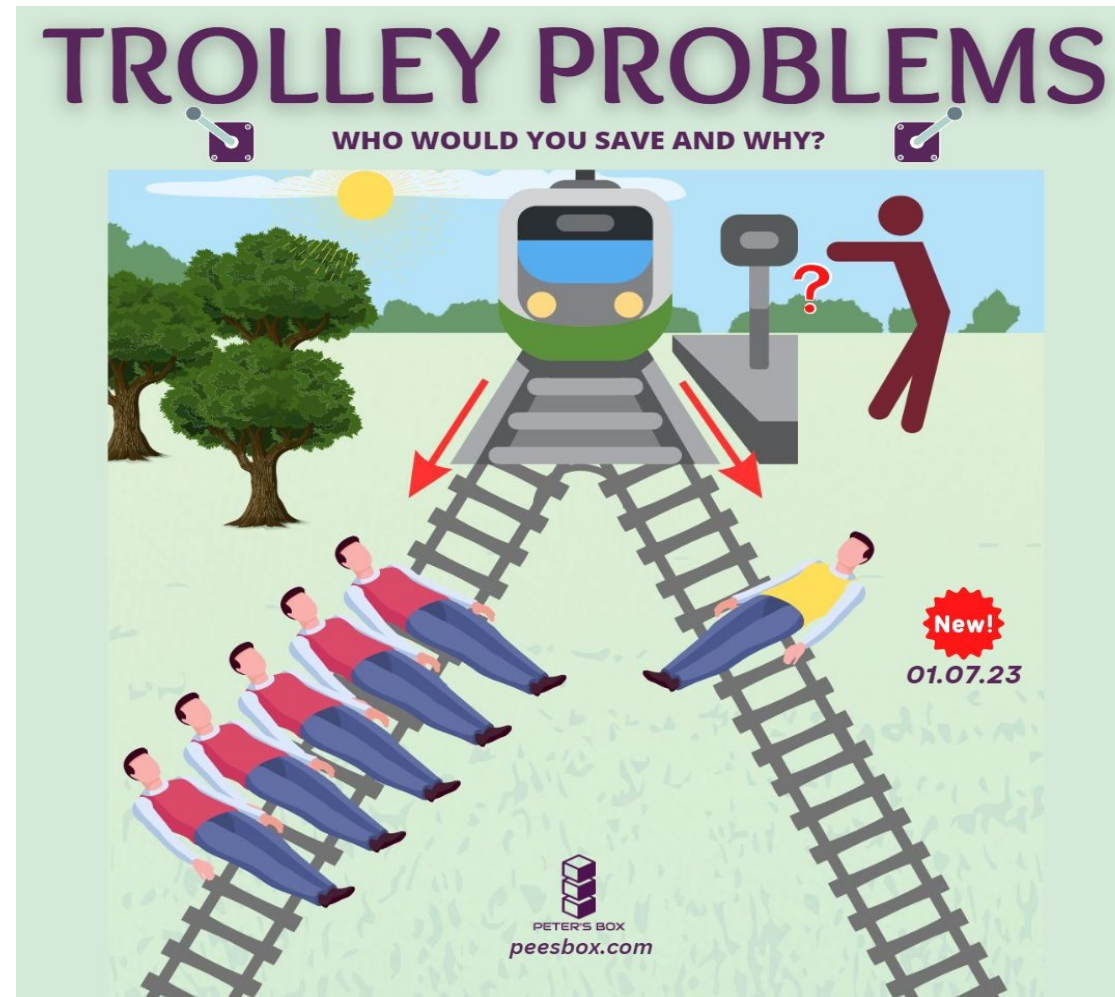
!!! Bez znalosti etiky zdravotníci **nemusí být schopni správně komunikovat** s pacienty o důsledcích pokročilých léčebných technologií a zajistit, aby jejich rozhodnutí byla opravdu informovaná a morálně podložená.

ROVNOVÁHA MEZI ZÁKONY/PRAVIDLY A MORÁLNÍMI PRINCIPY

- Ve složitých případech, jako jsou otázky **využití bionických technologií, genetické modifikace nebo asistované reprodukce**, se zdravotníci setkávají s tím, že **zákony a pravidla nemusí vždy zcela odpovídat morálním principům**. Lékaři a zdravotníci budou muset být schopni kriticky přemýšlet, kdy je vhodné se řídit zákonem a kdy je nutné zohlednit vyšší morální principy, jako je spravedlnost nebo lidská důstojnost.

!!! Etika poskytne nástroje, jak **vyvažovat právní povinnosti s morální odpovědností**.

TROLLEY PROBLEM

TROLLEY PROBLEM

- Diskuze různých variant a hlavně odůvodnění řešení:
  - Jednoduchý trolley problém
  - Řešení s těžkým břemenem
  - Varianta transplantace
  - Porod jednoho dítěte koncem pánevním x porod čtyřčat
- Možná vysvětlení
  - z pohledu psychologie
  - z pohledu filozofie

TROLLEY PROBLEM

Ke shlédnutí:

[The Trolley Problem \(youtube.com\)](#)

[Would you sacrifice one person to save five? - Eleanor Nelsen \(youtube.com\)](#)

PSYCHOLOGICKÝ NÁHLED MORÁLNÍCH DILEMAT

Vývoj morálního vědomí a jednání

Piaget ve 30. letech zformulovat tři stádia, Kohlberg v 60. letech ověřoval a dále rozpracoval.

Kognitivní vývoj je nutným předpokladem morálního vývoje.

Stádia morálního vývoje:

- **prekonvenční úroveň morálky**

- orientace na trest
- orientace na odměnu – co z toho budu mít? Fanatický smysl pro rovnost

- **konvenční úroveň morálky**

- orientace být hodným dítětem – důraz kladen na vztahy
- orientace na řád a zákon – „právní pozitivismus“

- **postkonvenční úroveň morálky** – cca kolem 25 roku, pouze 15%

- orientace na společenskou smlouvu – kdy právo vede k bezpráví
- orientace na univerzální etické principy – individuální svědomí

STÁDIA MORÁLNÍHO VÝVOJE - APLIKACE

Cvičení 1 – pojdme kategorizovat zmíněná řešení trolley problému z pohledu Kohlbergových kategorií

Cvičení 2 – Heinzovo dilema – vymyslet řešení a odůvodnění odpovídající konkrétní kategorii Kohlbergova pojetí

Cvičení 3 – profesní etická dilemata – popište situace, s nimiž se setkáváte ve své praxi a zkuste je klasifikovat z pohledu Kohlbergova pojetí